

جویبار جوشیده

شرح و تحلیل آثار و احوال مرتضی نی‌داود
به همراه نت‌نگاری برخی از آثار او

محمد امین میراحمدی

سرشناسه: میراحمدی، محمدامین، ۱۳۶۴-
عنوان اصلی و نام پدیدآور: جویبار جوشنده/ سید محمدامین میراحمدی شریعتی
عنوان فرعی: شرح و تحلیل آثار و احوال مرتضی نی‌داود و نت‌نگاری برخی از آثار او
مشخصات نشر: تهران: هنر موسیقی، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری: ۲۱۲ ص، مصور، جدول، عکس، ۲۲×۲۹ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۱۲۷-۵-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
موضوع: نت، آلود، مرتضی، ۱۲۷۹-۱۳۶۹. -- نقد و تفسیر
موضوع: موسیقی ایرانی -- تاریخ و نقد
موضوع: موسیقی ایران -- قرن ۱۴
رده‌بندی کنگ: ۱۳۹۸.۰۹۱۰/۴۱۰ ML
رده‌بندی دیویی: ۷۸۹.۹۲
شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۰۶۱

جویبار جوشنده

شرح و تحلیل آثار و احوال مرتضی نی‌داود و نت‌نگاری برخی از آثار او
مؤلف: محمدامین میراحمدی (کارشناس ارشد نوازندگی موسیقی ایرانی)
مدیر اجرایی: مژگان زرین‌نقش
طراحی گرافیک: استودیو مرکزی؛ سعید فروین، نعلبه وجدانی‌فخر
ناشر: هنر موسیقی
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸
شمارگان: ۵۰۰ نسخه
چاپ: نوید نواندیش
قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان
© حق چاپ برای ناشر محفوظ است.
تلفن انتشارات و مرکز پخش: ۴۴۲۶۳۴۴۴ (۰۲۱)

انتشارات هنرموسیقی

www.honaremusighi.com

Email: honaremusighi@gmail.com

Tel: (+9821) 44 26 34 44

پست الکترونیک مؤلف: m_a_mirahmadi@yahoo.com

فایل‌های صوتی آثار مرتضی نی‌داود در این کتاب و فیلم مستند مرتبط با آن در بخش انتشارات وب‌سایت هنر موسیقی با لینک زیر قابل دسترسی است:

انتشارات/جویبار-جوشنده-شرح-و-تحلیل-آثار-و-احوال/ <http://honaremusighi.com/>

همچنین برای شنیدن آن‌ها کافی است مربع (ماژول) زیر را با گوشی‌های هوشمند به وسیله نرم‌افزار «بارکداسکنر» اسکن کنید.

مقدمه	۷
شرح حال مرتضی نی داود	۹
۱. تولد	۱۱
۲. خانواده پدری	۱۱
۳. تحصیلات	۱۱
۴. فراگیری موسیقی	۱۲
۵. تدریس و تأسیس «مدرسه موسیقی درویش»	۱۲
۵-۱. مکاتبات «مدرسه موسیقی درویش»	۱۳
۵-۲. پروگرام (طرح درس)	۱۳
۶. تشکیل خانواده	۱۶
۷. فعالیت در رادیو	۱۶
۸. ردیف	۱۸
۸-۱. مراحل ضبط ردیف	۱۸
۸-۲. دلایل ضبط ردیف	۱۸
۸-۳. اهمیت ردیف و حفظ فرهنگ ایرانی	۱۸
۸-۴. گله مندی از منتشر نشدن ردیف	۱۹
۸-۵. نسخ متفاوت از ردیف	۱۹
۸-۶. انتشار ردیف	۱۹
۸-۷. نوازندگی ردیف	۱۹
۸-۸. نام گوشه های ردیف	۲۰
۹. شاگردان	۲۱
۱۰. مرتضی نی داود و قمرالملوک وزیری	۲۲
۱۱. نظر مرتضی نی داود درباره درویش خان	۲۳
۱۱-۱. مشخصات هنری درویش خان از نگاه مرتضی نی داود	۲۳
۱۱-۲. داستان نوازندگی درویش خان	۲۴

۱۲. کنسرت‌های مرتضی‌نی داود	۲۴
۱۲-۱. کنسرت‌های همراه با عارف	۲۴
۱۲-۲. کنسرت همدان، کرمانشاه	۲۵
۱۲-۳. کنسرت قمر و اخوان (برادران) نی داود	۲۵
۱۲-۴. برپایی کنسرت برای رضا محجوبی	۲۶
۱۲-۵. اطلاعیه کنسرت در روزنامه اطلاعات	۲۶
۱۲-۶. گزارش کنسرت در روزنامه اطلاعات	۲۶
۱۲-۷. یادبود قمرالملوک وزیری	۲۸
۱۳. سلائق و علائق	۲۹
۱۳-۱. انواع موسیقی	۲۹
۱۳-۲. موسیقی ایرانی	۲۹
۱۳-۳. نوگرایی	۳۰
۱۳-۴. توجه به اجتماع	۳۰
۱۳-۵. توجه به شعر	۳۰
۱۳. تصنیف	۳۱
۱۳-۷. آموزش موسیقی	۳۱
۱۳-۸. سار برتضی نی داود	۳۲
۱۴. خالوات و داستان‌ها	۳۲
۱۴-۱. کلاس دره‌ن خان	۳۲
۱۴-۲. بریدن سبزه برای نی داود	۳۲
۱۴-۳. دزدی از سبزه مرتضی نی داود	۳۲
۱۴-۴. بلبل و دسته تار	۳۲
۱۴-۵. امتحان صدای مهمانان	۳۳
۱۴-۶. ذات‌الریه جهان‌شاه و پناه بر نی داود	۳۳
۱۵. ویژگی‌های اخلاقی	۳۳
۱۶. گرامیداشت	۳۴
۱۶-۱. تالار رودکی (۱۳۵۵)	۳۴
۱۶-۲. تناتر ویل ژابل (۱۳۶۹)	۳۴
۱۶-۳. تالار رودکی (۲۹ آذر ۱۳۸۷)	۳۴
۱۶-۴. موقوفات افشار، کانون زبان فارسی (۱۹ آبان ۱۳۹۵)	۳۴
۱۶-۵. تقای ماهیان در تور برای بزرگداشت نی داود (۱۳۵۲)	۳۵
۱۶-۶. ماهنامه گزارش موسیقی (۱۳۸۹)	۳۵
۱۷. اشعار مرتبط	۳۵
دیسکوگرافی (اثرشناسی)	۳۹
۱. شیوه تهیه و نگارش	۴۱
۲. اهمیت دیسکوگرافی	۴۱
۳. شرح شاخص‌های جداول دیسکوگرافی	۴۱
۳-۱. ردیف	۴۱
۳-۲. مدت	۴۲
۳-۳. عنوان	۴۲
۳-۴. مطلع	۴۲

۳-۵. شاعر	۴۲
۳-۶. لیبل‌شناسی و اطلاعات صفحات	۴۲
۳-۷. خواننده	۴۵
۳-۸. ساز	۴۵
۴. جدول دیسکوگرافی مرتضی نی‌داود	۴۶
۵. جدول دیسکوگرافی موسی نی‌داود	۶۵
۶. آثار موسیقی‌دانان دیگر در صفحات مرتضی نی‌داود	۶۶
۷. آثار مشابه به شیوه نوازندگی مرتضی نی‌داود	۶۸

تحلیل آماری دیسکوگرافی

۱. تعداد صفحات	۶۹
۲. وضعیت کلام بر اساس روی صفحات	۷۱
۳. بخش‌بندی بر اساس ساختار صفحات موجود	۷۱
۳-۱. بخش‌بندی ساختارهای آثار با کلام	۷۳
۳-۲. بخش‌بندی ساختارهای آثار بی‌کلام	۷۳
۴. خواننده (بر اساس تعداد صفحه)	۷۴
۵. سازهای ملودیک	۷۴
۶. کوک	۷۵
۷. شاعر	۷۵
۷-۱. پیاده‌آرمان‌ها در تصنیف و ضربی	۷۶
۷-۲. پدیدآوران مشخص در ساز و آواز	۷۷
۸. مایه	۷۷
۸-۱. مایه آثار در قالب تصنیف یا ضربی	۷۸
۸-۲. مایه آثار در قالب ساز و آواز	۷۸

ضمائم و تصاویر

۱. مکاتبات «مدرسه موسیقی درویش»	۸۱
۲. تصاویر مصاحبه‌ها	۸۳
۳. تصاویر مرتضی نی‌داود	۹۴
۴. تصویر شعر دست‌نویس عبدالله طالع همدانی برای مرتضی نی‌داود	۹۸
۵. تصویر نت چاپ‌شده تصنیف «دختر زیبا»	۱۰۵

منابع

۱. منابع مکتوب	۱۰۹
۲. منابع صوتی	۱۱۰
۳. منابع تصویری	۱۱۱
۴. منابع اینترنتی	۱۱۱

نمایه اشخاص

۱۱۳

ضرورت بررسی پیشینه تحقیق بر کسی پوشیده نیست و در تمام مباحث نظری و عملی، بشر به این نتیجه رسیده که از مسیرهای گوناگون به تجربه‌های پیشینیان دست پیدا کند و یافته‌های آنان را در نظر بگیرد. در موسیقی عملی نیز این امر ضرورت دارد زیرا حتی که از طریق آموزگاران و اساتید موسیقی به فراگیران منتقل می‌شود نتیجه ذوق و دریافت آنان بوده و ممکن است این مسیر مباحث متعدد زیبایی‌شناختی یا فنی انتخاب یا ادراک نشده باشد. بررسی آثار پیشینیان باعث می‌شود تا به واسطه ویژگی‌های متفاوت آثار آنان ارتباط برقرار کرده و دستمایه‌های بیشتری برای معماری مباحث نظری و عملی بیابیم.

نکته دیگر که از اهمیت بسزایی برخوردار است ثبت و ضبط بخشی از تاریخ شفاهی است که با گذشت زمان از ما فاصله گرفته و نه تنها درک آن‌ها دشوار می‌شود بلکه امکان نابودی منابع وجود دارد. متأسفانه با کوتاهی یا بی‌دقتی برخی از پژوهشگران در این حوزه در اسباب جدی مجال بروز پیدا می‌کند، ابتدا ابرازنظرهای شخصی و سلیقه‌ای که اتفاقاً در جامعه ما به سرعت فراگیر شده و به گفتمان رسمی و حتی دانشگاهی بدل می‌شود و دیگر تحریف هدفمند تاریخ است که آگاهانه و با اهداف مشخص انجام می‌شود پژوهشگر می‌تواند بی‌طرف و با دقت عرصه را بر این گونه تحلیل‌ها ببیند تا تاریخ به دور از هرگونه سلیقه و جهت‌داری ثبت شود.

در مورد مرتضی نی‌داود این اتفاق افتاده است و برخی منابع سعی کرده‌اند تا با تکیه بر جنبه‌های عقیدتی به نوعی سبک‌سازی جعلی پردازند و ایشان را از دریای خروشان تاریخی ایرانی جدا کنند و شیوه مستقلی به ایشان نسبت دهند.

در وهله اول این مسئله بزرگ جلوه نمی‌نماید اما در واقع او را که در تمام فرهنگ ایرانی بود و به واسطه اساتید خویش با این فرهنگ آشنا و کوشش‌های فراوان برای ارائه آن متحمل شد را از این جریان جدا کرده و با استناد به چند تفاوت فنی که به نحوی در همه اساتید وجود دارد به عنوان یک جریان یا سبک مجزا معرفی می‌کنند، در صورتی که یکی از پررنگ‌ترین جنبه‌های شخصیتی ایشان تعلق به فرهنگی ایرانی است که بارها در این ارتباط سخن گفته است. فرهنگ ایرانی، قدمتی کهن و تنوعی خیره‌کننده دارد که با تمام تفاوت‌ها به عنوان فرهنگ ایرانی شناخته می‌شود و یکی از وظایف پژوهشگر معرفی حقیقت این فرهنگ است.

یکی از دستاوردهای مرکز حفظ و اشاعه موسیقی، توجه به آثار پیشینیان بود که امروزه در طرح درس‌های تصویب‌شده برخی آکادمی‌های آموزش موسیقی نیز لحاظ شده است و تحقیق‌های نظری و عملی متعددی در این ارتباط به رشته تحریر درآمده که متأسفانه عموماً جامع و کامل نیستند. با امید به اینکه با برنامه‌ریزی دقیق با استفاده از منابع بیکران موجود علاقه‌مندان و دانشجویان قدم‌های استواری در این مسیر بردارند.

مرتضی نی‌داود یکی از بزرگ‌ترین موسیقی‌دانان سرشناس و بااصالت موسیقی ایرانی است که بررسی زندگی و آثار ایشان در شرایط پیچیده موسیقی امروز، راهگشاست. نی‌داود هنرمندی است که در طول زندگی هنری

خود با حفظ اصالت، توانست آثار فراگیر و مشهوری به جامعه ارائه کند که حقیقتاً کاری دشوار است؛ مسئله‌ای که جامعه امروز موسیقی ایران نیز با آن روبه‌رو است یعنی دوراهی جذابیت عمومی یا حفظ اصالت. طبیعی است که بررسی آثار ایشان بدون توجه به شرایطی که در آن زندگی کرده است ممکن نیست، به همین دلیل مطالب این کتاب به شرح احوال و تحلیل آثار این استاد گران‌قدر پرداخته و سپس نت‌نگاری و تحلیل برخی از آثار ایشان را ارائه کرده است. به منظور تکمیل منابع صوتی و تصویری این کتاب از اشخاص و سازمان‌های متعددی کمک گرفته شده است که به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌کنم. هنرمند و پژوهشگر ارجمند جناب آقای هوتن شرف‌بیانی که در نت‌نگاری این مجموعه زحمات بی‌دریغ کشیدند. جناب آقای مهندس امیر منصور که دریایی از اطلاعات تاریخ موسیقی و دیسکوگرافی هستند و اگر اطلاعات و زحمات ایشان نبود امکان نگارش بخش دوم نبود. هنرمند و پژوهشگر ارجمند آقای محمدرضا شرایلی که در تکمیل اطلاعات و منابع صوتی کمک‌های شایانی کردند. سازمان صداوسیما که با تکمیل منابع تصویری و ارائه تجهیزات صوتی انجام این پژوهش را ممکن ساخت و در نهایت مجموعه موزه موسیقی ایران، مجموعه‌ای بی‌نظیر در حوزه موسیقی ایرانی به حساب می‌آید، سهم بسزایی در شگل‌گیری این پژوهش داشت. جناب آقای علی مرادخانی مدیر عامل موزه موسیقی ایران و سرکار خانم زهرا حبیبی‌زاد، مدیر آرشیو این مجموعه که زحمات زیادی در راستای تکمیل منابع صوتی، تصویری و اطلاعات مربوطه متحمل شدند. سپاس فراوان از مدیران و همکاران انتشارات هنر موسیقی به‌ویژه هنرمند گرامی جناب آقای مهدی ستایشگر و سرکار خانم نگار برزین‌نقش که با دیدگاه فرهنگی مرا یاری کردند و از هیچ‌گونه همکاری دریغ نکردند تا کتاب به چاپ برسد. در نهایت امیدوارم به‌واسطه ارتباط هنرمندان، پژوهشگران، مجموعه‌داران و صاحب‌نظران، مطالب و منابع این کتاب در چاپ‌های بعدی به غنای بیشتری برسد تا شایسته این شخصیت بزرگ و بی‌همتای موسیقی ایران باشد. نگارش این کتاب یکی از وظایفی بود که همیشه بر شانه‌های نگارنده سنگینی می‌کرد و امیدوارم ادای دینی باشد به محضر استاد مرتضی نی‌داود که همیشه از من حمایت می‌نمود.

محمدامین میراحمدی

مرداد ماه ۱۳۹۷